

A close-up photograph of a child's hands holding a small red flower. The background is a soft, out-of-focus green. The image is overlaid with a semi-transparent dark green rectangle containing white text.

Kohti laadukasta ja koordinoitua lapsen edunvalvontaa

1.4.2022

Lapsen edunvalvonta lastensuojeluasiassa

- Lapselle tulee lastensuojeluasiassa määrätä edunvalvoja käyttämään huoltajan sijasta lapsen puhevaltaa, jos on perusteltu syy olettaa, ettei huoltaja voi puolueettomasti valvoa lapsen etua asiassa ja edunvalvojan määrääminen on tarpeen asian selvittämiseksi tai muutoin lapsen edun turvaamiseksi (LSL 22.1 §). Tällä hetkellä voimassa olevan sääntelyn perusteella lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on valvottava lapsen edun toteutumista ja huolehdittava siitä, että lapselle haetaan näissä tilanteissa edunvalvoja (LSL 24.1 §).

- Hakemuksen edunvalvojan määräämiseksi lastensuojeluasiaan voi tehdä holhousviranomaisen, sosiaalihuollosta vastaava toimielin tai huoltaja itse. Edunvalvojan määrää tuomioistuin
- Käytännössä lastensuojeluasiaan hakemuksen tekee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä
- Lapsen edunvalvonta lastensuojeluasiassa kestää tavallisesti yli vuoden -> käräjäoikeuden antama määräys määrittää keston
- Lapset on pitäneet merkittävänä edunvalvojan kohtaamisen ja vuorovaikutuksen taitoja
- Lastensuojeluasioissa toimivat edunvalvojilla on tyypillisesti sosiaalityön tai sosiaalialan tutkinto ja lapsen edunvalvojan koulutus

Lapsen edunvalvojan tehtävistä lastensuojeluasioissa

- Lapsen edun ja oikeuksien toteutumisen valvonta
- Lastensuojeluprosessin vaiheet ja lastensuojelun tukitoimien tuntemus onkin tärkeää
- Lapsen edustaminen puolesta tai rinnalla
- Käyttää lapsen puhevaltaa lastensuojeluasiassa lapsen edun edellyttämällä tavalla
- Varmistaa lapsen osallisuuden ja edun toteutuminen, kun lapsen asiaa käsitellään. Edunvalvojalla ei ole varsinaista yhteistyövelvoitetta huoltajien tai muun verkoston kanssa, vaan lapsen etu ratkaisee
- Keskeistä on selostaa lapselle tämän iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla lasta koskevien päätösten sisältö

- Varmistaa lapsen osallisuus häntä koskevaa asiaa käsiteltäessä tapaamalla lasta riittävästi ja selostamalla lapselle iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla tapaamisten tarkoitus ja lastensuojeluasian eteneminen
- Tuntea lastensuojeluasian käsittelyä koskevat vaatimukset
- Toimia ammattitaitoisesti lapsen kanssa
- Huolehtia siitä, että lasta koskevat ratkaisut tehdään, kun lapsi tarvitsee tukitoimia, tai asiaa varten tarvitaan lausuntoja ja selvityksiä
- Huolehtia, että lapsi saa tarpeen mukaisia tukitoimia ja palveluja
- Huolehtia, että asiassa lapsen edun edellyttämät lausunnot ja selvitykset hankitaan ja pyydetessä laatii selvityksen lapsen tilanteesta

Lapsen rikosasian edunvalvonta

- Perheen sisäisissä rikosepäilyissä, kun lapselle läheistä henkilöä epäillään lapsen kohdistuneesta rikoksesta tai lapsen itse epäillään tehneen läheiseensä kohdistunut rikos tulee lapselle määrätä edunvalvoja ETL 4:8
- Esitutkintaviranomainen hakee lapselle edunvalvojan käräjäoikeudelta
- Tandem-malli: lapsen edunvalvojana toimii koulutettu lastensuojelutyötaustainen henkilö yhteistyössä valitsemansa oikeudenkäyntiavustajan kanssa
- Yhden juristin malli, jolloin juristikoulutuksen omaava henkilö toimii sekä lapsen edunvalvojan että oikeudenkäyntiavustajan tehtävässä
- Kahden juristin malli, jolloin lapsella on avustaja toimii yhteistyössä valitsemansa juristiedunvalvojan kanssa

Lapsen edunvalvojan tehtävistä rikosasioissa

- Edunvalvojan tehtävänä rikosasiassa on toimia lapsen huoltajan tilalla, koska huoltaja ei itse pysty käyttämään puhevaltaa lasta koskevassa asiassa
- Varmistaa lapsen etu ja osallisuus asian käsittelyssä
- Käyttää lapsen puhevaltaa rikosasiassa lapsen edun edellyttämällä tavalla lapsen puolesta tai rinnalla
- Toimia yhteistyössä lapselle valitsemansa oikeudenkäyntiavustajan kanssa lapsen edun edellyttämällä tavalla
- Toimia lapsiystävällisesti lapsen kanssa
- Huolehtia kuulustelussa lapsen hyvinvoinnista ja oikeuksien toteutumisesta

- vaikuttaa tilanteisiin, joissa lapsi tarvitsee hoitoa ja palveluita, tai tarvitaan lausuntoja ja selvityksiä eri tahoilta
- pystyä arvioimaan lapsen edun mukaista näkemystä esitutkinnan rajoittamiseen tai toisaalta rangaistuksen vaatimiseen asiassa
- arvioida asian oikeudenkäyntivaiheessa asiassa tehtäviä vaatimuksia lapsen edun kannalta
- arvioida tarvittaessa järjestelyjä, jos lapsen pitää osallistua oikeudenkäyntiin
- osallistua oikeudenkäyntiin, jos lapsen etu niin edellyttää
- tarkastella asiasta tehtyä ratkaisua lapsen kanssa ja arvioida ratkaisun merkitystä lapselle

Lapsen
osallisuuden
vahvistaminen
on
edunvalvonnassa
keskeistä

Miten se tehdään:

- Huolehtimalla, että lapsi saa tietoa itseään koskevista suunnitelmista, päätöksistä, ratkaisuksista, toimenpiteistä ja niiden perusteluista
- Antamalla lapselle mahdollisuus ilmaista mielipiteensä ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ja ottamalla lapsi mukaan asiansa käsittelyyn hänelle sopivin tavoin
- Kertomalla käsiteltävää asiaa koskevat seikat lapselle hänen ikätasonsa edellyttämällä tavalla
- Selostamalla lapselle lasta koskevien päätösten sisältö huomioiden lapsen ikä ja kehitystaso

Kohti laadukkaampaa lapsen edunvalvontaa

Kansallista ohjausta tulisi vahvistaa lapsen edunvalvontaan, niin lastensuojelu- kuin rikosasioissakin

- Lapsilla tulisi olla yhdenvertainen oikeus saada edunvalvoja kun sen edellytykset täyttyvät
- Käytäntöjä edunvalvojan löytämiseksi tulisi kehittää - Lapselle tulee löytää edunvalvoja nopeasti
- Lapsen edunvalvojien osaaminen tulee olla laadukasta
- Valvonnallisiin kysymyksiin tulee löytää ratkaisuja
- Lapsen edunvalvonnan palkkioiden tulisi olla valtakunnallisesti yhdenmukaiset ja kohtuulliset

Kohti laadukkaampaa lapsen edunvalvontaa

- Lapsen edun mukaisen edunvalvonnan toteuttamiseksi lastensuojeluasioissa on tarpeen luoda toimivampia käytäntöjä lapsen edunvalvonnan tarpeen tunnistamiseksi
- Ohjeet ja tiedon lisääminen lapselle lastensuojeluasiaan määrättävästä edunvalvojasta
 - Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulee tunnistaa edunvalvontaa tarvitsevat lapset ja laatia lapsen edunvalvojaa koskeva hakemus
- Hallinto-oikeudessa myös prosessiosaaminen on tärkeää, jotta edunvalvoja pystyy tuomaan riittävästi esille lapsen edun mukaisen näkökulman käsiteltävään asiaan ja siten lapsen osalliseksi omassa asiassaan

Kohti laadukkaampaa lapsen edunvalvontaa

- Rikosasioissa lapsen edun varmistaminen edellyttää, että poliisi saa rikosasiassa riittävän nopeasti lapsen edunvalvojan lapsen kuulusteluun
- Edunvalvojan osaaminen, koska kyseessä on lapsi ja perheen sisäinen rikosepäily
- Rikosasiassa lastensuojelutyötaustaisten edunvalvojen saatavuus, jos käytetään Tandem-mallia
- Rikosasioissa Barnahus hankkeessa on kehitetty lasta koskevien rikosepäilyjen esitutkintakäytäntöjä

Kohti laadukkaampaa lapsen edunvalvontaa

- Tukirakenteita niin viranomaisille kuin lapsen edunvalvojina toimiville on tarpeen vahvistaa
- Laadukkaan lapsen edunvalvonnan turvaaminen: lapsen edunvalvojan koulutus ja osaamisen vahvistamisen tuki
- Lasten edunvalvojien saatavuutta alueilla on turvattava: riittävyys, miten edunvalvojina toimiva löytyy
- Valvonta. DVV:lle voi ilmoittaa epäkohdista. Ei ole riittävä keino. Miten järjestetään ennakkollinen-reaaliaikainen-jälkikäteinen valvonta

Miten näihin voitaisiin vaikuttaa:

- On lainsäädännöllisiä kehittämistarpeita ja tarvetta koordinoituihin rakenteisiin

Lapselle määrättävä edunvalvoja voi parhaimmillaan tuoda lapsen osalliseksi ja näkyväksi, kun lapsen asiaa käsitellään viranomaisessa ja tuomioistuimessa